

Η «Ουκρανοποίηση» της Οδησσού

Γεώργιος Οικονόμου

Δικηγόρος

Στην κορυφή της Σκάλας Ποτέμκιν στην Οδησσό, υπάρχει ο ανδριάντας του Δούκα de Richelieu στο Βουλεβάρτο Πριμόρσκι.

Ο Richelieu, Γάλλος ευγενής, που έγινε Ρώσος αξιωματικός, είχε το 1803, διορισθεί κυβερνήτης της περιοχής και δήμαρχος της νεαρής τότε πόλης. Ο μεταρρυθμιστικός του ζήλος, η προώθηση του ελεύθερου εμπορίου και η θρησκευτική ανοχή, εβοήθησε τη μικρή πόλη να μετατραπεί σε μητρόπολη της διαφώτισης. Δύο αιώνες μετά το μπρούντζινο ομοίωμα του ατενίζει με αυστηρότητα την Μαύρη Θάλασσα.

Τον Μάρτιο 2022 οι κάτοικοι της Οδησσού με αγωνία ερευνούσαν τον ορίζοντα για σημεία αμφίβιας επίθεσης η οποία ίσως να άνοιγε ένα νέο μέτωπο στην εισβολή του Βλαδίμηρου Πούτιν.

Στο Βουλεβάρτο Πριμόρσκι εμπήκε στην υπηρεσία της πολιτείας και ετοποθετήθηκε Ουκρανικό πυροβολικό. Και οι ντόπιοι άρχισαν να φοβούνται για την ασφάλεια του ανδριάντα.

Εθελοντές, για να διασώσουν το άγαλμα το εκάλυψαν με σακκούλες άμμου. Παρακάτω στην ίδια λεωφόρο υπάρχει ακόμη ένα άγαλμα: του Αλέξανδρου Πούσκιν. Αγάλματα του ποιητή είναι κοινότυπα σε χώρες οι οποίες διαμόρφωναν την Σοβιετική Ένωση – ήταν ένα σύμβολο της Ρωσικής πολιτιστικής ανωτερότητας.

Ο Πούσκιν είχε μεγάλο δεσμό με την Οδησσό. Έζησε εκεί σε εσωτερική εξορία. Το άγαλμά του, όπως και του Δούκα, ανηγέρθηκε από τους κατοίκους της Οδησσού: το άγαλμα του Richelieu το 1828 εις ένδειξη ευγνωμοσύνης για το ότι ανέδειξε την πόλη. Και το άγαλμα του Πούσκιν το 1889, ως ευχαριστίες για το ότι την εξυμνεί σε στίχους του ως Ευρωπαϊκή πόλη, ελεύθερη και κοσμοπολίτικη. Εθεώρησαν λοιπόν ότι και το άγαλμα του Πούσκιν πρέπει να προστατεύεται από τους κανονιοβολισμούς.

Λόγω του γεγονότος όμως ότι ο Πούσκιν ήταν Ρώσος, εθεώρησαν ότι ο Πούτιν δεν θα έπαιρνε το ρίσκο να κτυπήσει τον Πούσκιν. Ο Πούτιν όντως επιτέθηκε στην Οδησσό, ισχυριζόμενος ότι η ιστορία της αποδεικνυε ότι ήταν Ρωσική.

Εν τω μεταξύ οι φιλότεχνοι κάτοικοι κατόρθωσαν και κατέγραψε η Ουνέσκο την πόλη ως Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Μάλιστα στις αρχές του 2023 η Ουνέσκο, χρησιμοποιώντας διαδικασίες έκτακτης ανάγκης, κατονόμασε το ιστορικό κέντρο ένα «τοπίο εξαιρετικής αξίας», «μια πολυφωνική πόλη» η οποία εκτίσθη από Ιταλούς, διοικήθηκε από Γάλλους και Ισπανούς πολίτες της Ρωσικής αυτοκρατορίας, και κατοικείται από περίπου 130 εθνικότητες, και όπου εκεί εξυφάνθη, μέσω της φιλικής εταιρείας, ο πόλεμος της ανεξαρτησίας της Ελλάδος.

Η προστασία της Ουνέσκο εξητήθη για να προστατευθεί η Οδησσός από τους Ρωσικούς πυραύλους. Ποτέ δεν επέρασε από το μυαλό των κατοίκων ότι έπρεπε να την προστατεύσουν από τους δικούς της υπερπατριώτες.

Σήμερα οι εθνικιστές της Ουκρανίας βλέπουν τους Ρωσόγλωσσους Ουκρανούς ως εκτροπή. Έχουν ιδρυθεί επιτροπές που αποφασίζουν ποιοι δρόμοι πρέπει να αλλάξουν ονομασία και ποια αγάλματα να καταστραφούν.

Οι εθνικιστές βλέπουν τον πόλεμο ως ευκαιρία για «να εξαγνίσουν» την Ουκρανία. «Ο σκελετός ενός υγιούς Ουκρανικού έθνους είναι η εθνότητα και η γλώσσα». «Εκείνοι που εξακολουθούν να μιλούν Ρωσικά, που διατηρούν μέρος της ταυτότητας, των μνημείων και των ονομάτων των οδών ..... είτε το θέλουν είτε όχι, βοηθούν στο να διατηρούνται οι Ρωσικές δαγκάνες στο Ουκρανικό σώμα». Το μήνυμα ενδυναμώνεται με την προπαγάνδα ότι «ένας Ρωσόγλωσσος Ουκρανός είναι ένα πολιτικό κατασκεύασμα, που το εδημιούργησε η προπαγάνδα του εχθρού. Βοηθεί ως λίπασμα για τον πόλεμο του Πούτιν».

Κατά τους εθνικιστές, οι άνθρωποι αυτοί φέρουν την ευθύνη για την εισβολή του Πούτιν «επειδή επιτέθηκε για να τους υπερασπιστεί».

Έχουν συσταθεί «φρουροί της γλώσσας» (vigilantes). Όταν ακούουν ένα καταστηματούχο ή ένα γκαρσόνι να απευθύνεται σε πελάτη στα Ρωσικά, τον πλησιάζουν και του λένε να το διορθώσει. Αν αρνηθεί, ειδοποιούνται οι αρχές και επιβάλλουν πρόστιμο. Μερικές δε φορές παρουσιάζονται και τραμπούκοι και προκαλούν ζημιές στο κατάστημα.

«Η Ρωσική γλώσσα πρέπει να εκλείψει από τα δημόσια μέρη. Οτιδήποτε έχει σχέση με την Ρωσσία, τον κύριο μας εχθρό, πρέπει να εξαλειφθεί. Χωρίς διαπραγματεύσεις και χωρίς συμβιβασμούς».

Όμως όπως τονίζουν πολλοί διανοούμενοι που ζουν στην Οδησό, η Ρωσική δεν είναι μόνο η γλώσσα του επιτιθέμενου, αλλά και η γλώσσα του θύματος. Και το θύμα ντρέπεται για τις πράξεις του επιτιθέμενου.

Το αποτέλεσμα της απο-Ρωσσοποίησης είναι φόβος και πόλωση. Εκείνο που ήταν περιθωριακό γίνεται η κανονικότητα. Στα Βουλεβάρτα, οι άνθρωποι αλλάζουν κουβέντα όταν ερωτώνται για τα αγάλματα που καταστρέφονται. Ο φόβος του να εκφράζεται κανείς ελεύθερα δημιουργεί τον φόβο της σκέψης, μέχρις ότου οι άνθρωποι δεν γνωρίζουν πλέον τι σκέπτονται. Η ποινικοποίηση των «συνεργαζόμενων» κάνει πραγματικότητα την απειλή του να χαρακτηριστεί κανείς συμπαθών.

Οι πιο προβεβλημένοι ενάντιοι της απορωσσοποίησης έχουν δεχθεί επίσκεψη από μέλη της SBU, της υπηρεσίας ασφαλείας της Ουκρανίας, οι οποίοι τους συνέστησαν να μην διαμαρτύρονται στους δρόμους. Και στο ερώτημα «Και τι θα συμβεί αν διαμαρτυρηθώ; Είναι απαράδεκτο όταν συμπολίτες μου με συμβουλεύουν να μην ομιλώ, είμαι ελεύθερος άνθρωπος και οι νόμοι αυτοί, είναι ρατσιστικοί και απαράδεκτοι – ακολουθούμε τους ταλιμπάν στον κατηφορικό δρόμο της απάνθρωπης και κτηνώδους συμπεριφοράς».

Το να υπερασπίζεται κανείς τα αγάλματα του Πούσκιν ή του Μπαμπέλ (Babel) δεν είναι θέμα της ιστορίας ή της γλώσσας, αλλά της ελευθερίας και της ίδιας του της ύπαρξης.

Σύμφωνα όμως με την νοοτροπία των νεοναζί που σήμερα κυβερνούν, η Ουκρανία έχει μεταλλαχθεί σ' ένα έθνος που προσδιορίζεται όχι από γλώσσα ή εθνότητα, αλλά από την ετοιμότητα να υπερασπιστεί την ανεξαρτησία του.